

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ AYINTÂB ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

e-ISSN: 2667-6257

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Yenice Höyük YNC-3 Alanında Ele Geçen Geç Antik – Erken İslami Dönem Seramikleri

Late Antique – Early Islamic Ceramics Unearthed in the Yenice Höyük YNC-3 Area

Büşra Kavak ÖZDEMİR*

* Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı / Denizli TÜRKİYE

E-Mail: bsrkvk91@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5847-1724

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:
Başvuru Tarihi: 11.05.2024
Kabul Tarihi: 22.05.2024

Anahtar Kelimeler:
Yenice Höyük,
Geç Antik Çağ,
Erken İslami Dönem,
Seramik
Kırsal Yerleşim

ARTICLE INFO

Article History:
Received: 11.05.2024
Accepted: 22.05.2024

Keywords:
Yenice Höyük,
Late Ancient Age,
Early Islamic Period,
Ceramic
Rural Settlement

ÖZET

Bu çalışmada 2015-2017 yılları arasında Doğanpınar Barajı Kurtarma Kazıları kapsamında, Yenice Höyük'te yapılan kazı çalışmalarında YNC-3 alanından ele geçen Geç Antik Çağ sonu-Erken İslami Dönem seramikleri ele alınmaktadır. Antik dönemde kırsal yerleşim olan YNC-3 alanından ele geçen seramikler, üretildikleri dönemin teknik, ekonomik ve kültürel düzeyini gösteren önemli bir arkeolojik buluntu grubudur. Değerlendirmeye alınan seramikler günlük kullanıma yönelik seramik gruplarından oluşmaktadır. Yakın coğrafyada benzerleri tespit edilen seramiklerin Kuzey Suriye'ye özgü seramik grupları olduğu anlaşılmaktadır. Ele geçen seramikler MS 7. yüzyıl ve sonrasına tarihlenmektedir. Ayrıca MS 7. yüzyıl ve sonrasında bölgede yaşanan kaotik ortam neticesinde YNC-3 yerleşiminde küçülme yaşandığı ve buna bağlı olarak seramik yoğunluğunun da azaldığı anlaşılmıştır.

ABSTRACT

The current study examines the end of Late Ancient Age-Early Islamic Period ceramics that are acquired between 2015 and 2017 from the YNC-3 area during the excavations carried out in Yenice Höyük within the scope of Doğanpınar Dam Rescue Excavations. Ceramics acquired from the YNC-3 area, which was a rural settlement in ancient times, are consist of an important archeoloical find group that shows the technical, economic and cultural level of the period in which they were produced. Ceramics that are selected for the evaluation, consist of ceramics which are for daily use. It is understood that the ceramics similar to ones that were found in the nearby region are ceramic groups specific to Northern Syria. The acquired ceramics date back to the 7th century AD and later. In addition, it was understood that the YNC-3 settlement experienced a shrinkage due to the chaotic environment in the region during the 7th century AD and afterwards, and as a result of this shrinkage the density of ceramics was also decreased.

Giriş:

Anadolu ile Kuzey Suriye ve Kuzey Mezopotamya arasında kuzey-güney hattı doğrultusunda doğal yol güzergahları oluşmasında Fırat Nehri ve kolları Habur, Balıh ve Sacır Suyu ön plana çıkar. Fırat, Balıh ve Habur vadilerinde çok sayıda arkeolojik araştırma yapılmasına karşın Sacır Suyu Vadisi'nde arkeolojik çalışmalar yakın zamana kadar oldukça sınırlı kalmıştır. Gaziantep kent merkezinin etrafında yer alan çeşitli kaynakların bir araya gelmesi ile oluşan Sacır Suyu, Türkiye ve Suriye sınırları içerisinde yaklaşık 110 km uzunluğunda bir akarsu sistemidir. Tell Ahmar (Til Barsip) yakınlarında Fırat Nehri'ne batıdan katılan Sacır Suyu, özellikle Fırat Nehri'ni takip eden ticaret yollarının Gaziantep Platosu olarak adlandırılan bölgeye ulaşmasında önemli bir rota oluşturmaktadır (Harita 1).

Fırat ve Dicle akarsu sistemlerinde gerçekleştirilen baraj projeleri geniş bir coğrafyanın kültürel geçmişinin ortaya konmasında önemli bilgileri bilim dünyasına kazandırmasına karşın, Antik ve Geç Antik Çağ'a yönelik çalışmalar sınırlı boyutta kalmıştır. Bu açıdan Fırat Nehri'nin önemli kollarından biri olan Sacır Suyu üzerine inşa edilen Doğanpınar Barajı projesi kapsamında kurtarma kazıları gerçekleştirilen Yenice Höyük'te YNC-3 alanında tespit edilen Antik ve Geç Antik döneme tarihlendirilebilecek kırsal karakterli yerleşim, bölge arkeolojisinde ilgili dönemlerin aydınlatılabilmesi için önemli verileri bilim dünyasına kazandırmıştır.

Yenice Höyük Geç Neolitik Dönemden Erken Hellenistik Döneme kadar kesintisiz yerleşim olduğu düşünülmektedir¹. Ancak Hellenistik Dönem'den itibaren höyük gövdesi yerleşim için terkedilmeye başlanmıştır. Bölgede Roma egemenliğinin başlaması ile Yenice Höyük'te yerleşim alanı tamamen değişmiştir. Geç Antik Çağ ile birlikte merkezde ki yerleşim höyük gövdesini büyük oranda terk ederek, YNC-3 alanında yoğunlaşmıştır. YNC-3 alanında kısa süreli kullanım gördüğü düşünülen çeşitli konutların yanı sıra, zeytinyağı işliği² gibi kırsala özgü üretim alanları da tespit edilmiştir. Tespit edilen çok sayıda arkeolojik veri arasında ticari ilişkilerin açıklanmasında seramikler, sikkeler, mühürlü amphora kulpları gibi çeşitli buluntu grupları önemli bilgilere erişmemizi sağlar. Bu buluntu grupları arasında seramik verileri sayısal yoğunlukları ve ortaya koydukları ilişki ağları bakımından özel bir yer tutar. YNC-3 alanında MS 2. – 8. yüzyıllar arasına tarihlenen seramik örnekleri alanda kesintisiz yerleşim olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca ele geçen Erken İslami Dönem seramiklerinin de yerleşim alanının son evresini oluşturmaktadır. Elde edilen veriler sonucunda YNC-3 alanının Erken İslami Dönemde küçüldüğünü ve yerleşime dair izlerin daha çok alanın kuzey ve kuzeydoğusuna kaydığı gözlemlenmiştir.

Oğuzeli Bölgesi özellikle Fırat nehrini besleyen kollardan biri olan Sacır Suyunun varlığı ile jeopolitik olarak önem taşımakta olup buna bağlı olarak, siyasi gelişmelerin hakimiyet kurmak için mücadele ettiği bir bölge olmuştur. Bölgede özellikle dönem içerisinde yaşanan kaotik ortamdan dolayı kırsal yerleşimler kaleler etrafında şekillenmeye başlamıştır³. Bu çalışmada incelenen seramiklerin ele geçtiği YNC-3 alanı, yoğun tarım faaliyetlerinden

¹ Demir, T., "Oğuzeli-Sacır Suyu Çevresinde Çağlar Boyunca Kayalık Alanların Kullanımı", Ed.: A.Engin, T. Demir, N. P. Özgüner-Gülhan, *Eski Yakın Doğu'da Taş Ocakları, Heykeltraşlık Atölyeleri ve Yesemek'in Yeri, Yesemek 1. ve 2. Uluslararası Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri*, 147-153.

² Ayrıca bkz: Ekici M., "Yenice Höyük YNC3 Alanı Zeytinyağı İşliği", Ed.: T. Demir, M. Ekici, M. Ş. Dinç, Ç. M. Tarhan, *Rıfat Ergeç Armağanı*, 157-172.

³ Demir, T., "Oğuzeli – Sacır Suyu Çevresinde Çağlar Boyunca Kayalık Alanların Kullanımı", Ed.: A. Engin, T. Demir, N.P. Özgüner-Gülhan, *Eski Yakın Doğu'da Taş Ocakları, Heykeltraşlık Atölyeleri ve Yesemek'in Yeri, Yesemek 1. ve 2. Uluslararası Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri*, 147 – 163.

dolayı büyük bir tahribata maruz kalmıştır. Buna bağlı olarak ele geçen buluntular in situ ve sağlam ele geçmemiştir.

Yapılan araştırmada ele geçen Geç Antik Çağ'a ve Erken İslami Dönem'e ait seramikler bu makalenin konusunu oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında 39 adet seramik parçası değerlendirilmiştir. Bu seramikler formlarına göre; kase, çömlek ve testi olarak üç gruba ayrılmış ve kendi içinde de kronolojik olarak sınıflandırılmıştır. Bu çalışma ile Yenice Höyükte bulunan Erken İslami Dönem kap formlarının tipolojisi, kronolojisi ve temel özellikleri hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Ele alınan örnekler aynı zamanda bölgede hakkında arkeolojik açıdan fazla incelenmemiş İslami Dönem'e yönelik yeni veriler sunması açısından önemli olduğunu düşünüyoruz.

YNC-3 Alanında Ele Geçen Seramiklerin Karşılaştırılan Merkezlere Genel Bir Bakış

YNC-3 alanından ele geçen günlük kullanım seramikleri Kuzey Suriye'de yer alan çok sayıda yerleşimde tespit edilmiştir (Harita-2). Bu merkezler Kharab Sayyar, Resafa ve çevresi, Dibsi Faraj, Gindaros ve Balikh Vadisi'nde tespit edilmiştir. Bunun dışında Irak'ta Ain Sinu merkezinde; Mardin ilinde yer alan Dara Antik Kenti, Ilısu Barajı Kurtarma Kazıları ve Nisibis'te; Mersin ili Tarsus'ta, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ise Gaziantep İl'inde yer alan Dede Harabeleri, Dülük Baba Tepesi, Zeugma ve Tilbeşar'da da benzer form örnekleri bulunmaktadır.

Değerlendirilen seramik örnekleri genellikle günlük kullanıma yönelik seramik gruplarından oluşmaktadır. Bu form örnekleri yerel/bölgesel olarak değerlendirilen devetüyü astarlı seramik grubu ve dört form örneği de Sasani seramik örneklerinden oluşmaktadır.

Sasani Seramikleri:

Yenice Höyük Sacır Suyu üzerindeki konumu ile Geç Antik Çağ ve devamında çeşitli siyasi güçlerin mücadele sahası içinde ve siyasi açıdan sürekli el değiştiren bir bölgede yer almıştır. Özellikle kaynaklarda Halep ve Maraş arasında olan bölgede Sasani-Bizans ve Bizans- İslam orduları tarafından sürekli el değiştirmiştir⁴. Söz konusu bölge bu kaynaklar göz önünde bulundurulduğunda kısa süreli olsa Sasani kontrolü altında da kalmıştır. Buna bağlı olarak çok fazla sayıda ele geçmemiş olsa da özellikle İran ve Mezopotamya'da üretilen Sasani seramikleri de Yenice Höyük'te YNC-3 alanında görülmektedir.

Kase/Çanak:

YNC 3 alanında, Kuzeydoğu ve Güneybatı İran ile Mezopotamya Bölgesi'ne özgü iki adet kase formu bulunmaktadır. (Figür-1)

Form Tip-1: İçten ve dıştan kesilmiş dışa çekik ağızlı ve iki kademeli bir gövdeye sahiptir. Ağız çapı 12 cm'dir. Gövdenin üst kısmı dışa eğik düz, alt gövde ise içe eğik düz gövde üzeri ise oluk bezemelidir (Tip-1). Bu form örneği ağız kenarlarına göre farklılık göstermektedir. Tip-1 form örneğinin ağız kenarı içten daha yatay kesilmiştir. Benzer form örnekleri Kuzeydoğu İran Bölgesi⁵ ve Yukarı Mezopotamya Bölgesi Dara Antik Kenti'nde⁶ görülmektedir ve Sasani Dönemi içerisinde değerlendirilmektedir.

⁴ Tansu, Y. E., Yücel, Ö., "Eyyubiler Döneminde Ayıntab Ayntab Ayyubids Period", *Tarihten Günümüze Ayıntab-Gaziantep*, Gazi Kültür A. Ş., 2018, 12.

⁵ Priestman, S. M. N., "Sasanian Ceramics from the Gorgan Wall and Other Sites on the Gorgan Plain", Ed.: E. W. Sauer, *Persia's Imperial Power in Late Antiquity, The Great Wall of Gorgan and frontier landscapes of*

Form Tip-2: Dışa ve içe çekilerek kalınlaştırılmış, hafif içe eğik, düz ve dik gövdelidir. Ağız çapı 30 cm'dir. Ağız çapı ölçüsünden dolayı Tip-2 formu çanak/tabak/kase olarak değerlendirmek yerinde olacaktır (Tip-2). Benzer form örneklerinde gövde üzerinde bezeme, kazıma ile yapılmış dalga yiv bezeme ve kabartma şeklinde yapılmış aplike bir şerit üzerine uygulanan kertik bezemeler bulunmaktadır. Tip-2 form örneğinin sadece ağız kısmı korunduğu için gövde üzerinde ki bezemeler hakkında net bir şey söylemek mümkün değildir. Bu form örneğinin benzerleri Yukarı Mezopotamya Bölgesi Dara Antik Kenti'nde görülmekte olup hem Parth hem Sasani Dönemleri'nde görülmektedir⁷.

Çömlek:

YNC 3 alanında, Sasani grubu altında değerlendirilen tek bir çömlek örneği bulunmaktadır. (Figür-1)

Form Tip-3: Dışa çekik, sivri ağızlı ve dışa çekilerek sivriltilmiş ağız kenarı içe eğik içbükey boyunlu, çömlek parçası (Tip-3). Ağız çapı 15 cm'dir. Benzer form örnekleri Kuzeydoğu İran, Güneybatı İran ve Mezopotamya Bölgesi'nde Sasani Dönemi içerisinde⁸ ve Yukarı Mezopotamya Bölgesi Dara Antik Kenti'nde görülmektedir⁹.

Amphora/Testi:

YNC 3 alanında, Sasani grubu altında değerlendirilen tek bir amphora/testi örneği bulunmaktadır.

Form Tip-4: Dik ya da hafif içe dönük, dıştan geniş bant biçiminde kalınlaştırılmış basit ağızlı testi parçası (Tip-4). Ağız çapı 10 cm'dir. Genel olarak bakıldığında özellikle Mezopotamya ve güneybatı İran Bölgesi'nde karşılaşılan bu form, Parth Dönemi'nde üretilmiş amphora olarak değerlendirilmektedir. Tip-4 olarak sınıflandırdığımız amphora/testi formunun boyun kısmının dik ve uzun olması diğer tiplerden ayırmaktadır ve hem Parth hem Sasani Dönemleri'nde üretilmiş bir form tipidir¹⁰. Benzer form örnekleri Yukarı Dicle Vadisi'nde yer alan İlisu Kazılarında¹¹, Yukarı Mezopotamya Bölgesi Dara Antik

Sasanian Iran, British Institute of Persian Studies Archaeological Monograph Series II, Oxford, 2013, 481, Fig. 18, 16c.

⁶ Tosun, M., *Dara (Anastasiopolis) Roma ve Geç Antik Dönem (Parth-Sasani) Seramikleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 287, Kat. No. 261-263.

⁷ Tosun, M., *Dara (Anastasiopolis) Roma ve Geç Antik Dönem (Parth-Sasani) Seramikleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 294-295, Kat. No. 281.

⁸ Rekavandi, H. O., et. al., "Sasanian Walls, Hinterland Fortresses and Abandoned Ancient Irrigated Landscape: the 2007 Season on the Great Wall of Gorgan and the Wall of Tammishe", *Iran* 46, 2008 Fig. 18, 7; Priestman, S. M. N., "Sasanian Ceramics from the Gorgan Wall and Other Sites on the Gorgan Plain", Ed.: E. W. Sauer, *Persia's Imperial Power in Late Antiquity, The Great Wall of Gorgan and frontier landscapes of Sasanian Iran*, British Institute of Persian Studies Archaeological Monograph Series II, Oxford, 2013, 469, Fig. 18, 4j; Alizadeh, A., et. al., *Ancient Settlement Systems and Cultures in the Ram Hormuz Plain, Southwestern Iran: Excavations at Tall-e Geser and Regional Survey of the Ram Hormuz Area*, Chicago, Pl. 148, 1.

⁹ Tosun, M., *Dara (Anastasiopolis) Roma ve Geç Antik Dönem (Parth-Sasani) Seramikleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 334, Kat. No. 374.

¹⁰ Bkz.: Tosun, M., *Dara (Anastasiopolis) Roma ve Geç Antik Dönem (Parth-Sasani) Seramikleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), dipnot 1106.

¹¹ Ökse T. ve Erdoğan N., *İhsu Barajı İnşaat Sahası Kurtarma Kazıları III: Roma İmparatorluk Dönemi ve Orta-Yakın Çağ Yerleşmeleri/Salvage Excavations in The Construction Area of The İhsu Dam III: Roman Empire Period and Middle-New Ages Sites*, Mardin, 2018, 211, 285-286.

Kenti'nde¹², Birecik ve Karkamış Baraj Alanlarında yapılan yüzey araştırmasında¹³ ve Güneybatı İran'da¹⁴ görülmektedir.

Hamur ve Astar Özellikleri:

Yenice Höyük YNC-3 alanında ele geçmiş dört farklı form tipi bulunmaktadır. Bu formlardan dört farklı hamur rengi, beş farklı astar rengi ve altı farklı katkı maddesi tespit edilmiştir. Katkı maddeleri taşçık, kum, mika, bitki ve kireç şeklindedir.

Hamur renkleri; Tip-1: 10 YR 6/4 (light yellowish brown); Tip-2: 7.5 YR 6/4 (light brown); Tip-3: 10 Y 8/1 (light greenish gray) ve Tip-4: 10 YR 7/4 (very pale brown) şeklindedir. Astar renkleri; Tip-1 dışta-içte 10 YR 6/4 (light yellowish brown), Tip-2 dışta 7.5 YR 8/4 (pink) içte 10 YR 7/4 (very pale brown), Tip-3 dışta-içte 5 Y 8/2 (pale yellow) ve Tip-4 dışta-içte 10 YR 8/3 (very pale brown) şeklindedir.

Devetüyü/Yerel Seramikler:

Devetüyü seramikler tek başlık altında toplamamızın nedeni adında anlaşılacağı üzeri devetüyü astar ve hamur rengine sahip olmasıdır. Bu grup altındaki seramiklerin hamur renkleri genellikle devetüyü ve devetüyünün tonlarından oluşan krem gibi renk tonlarından oluşmaktadır. Kil yapısında ise katkı maddesi olarak genellikle kum, taşçık ve kireçten oluşmaktadır¹⁵. Devetüyü seramik örneklerinin geneli kendinden astarlıdır. Astar renkleri ise devetüyü, sarımsı devetüyü, pembemsi devetüyü, kahverenginin tonları ve krem renginin tonları başlıca astar renklerini oluşturmaktadır. Bu grup altında değerlendirilen form örnekleri kase, çömlek ve testi form örneklerinden oluşmaktadır.

Bu başlık altında değerlendirilen seramik örneklerinin birçoğu erken döneme tarihlendirilen bir İslam şehri olan Kharab Sayyar'da benzer form örnekleri bulunmaktadır. Kharab Sayyar, Suriye-Türkiye sınırının yaklaşık 20 km güneyinde yer almaktadır. Kentin olasılıkla MS 7. yüzyılın sonlarında kurulmuş¹⁶ ve sonrasında Abbasiler Döneminde kamu binaları ile yeniden inşa edilmiştir. Ancak yapılan çalışmalarda bu döneme ait az sayıda yapı buluntusu ve küçük eser eksikliği, yerleşimin sistematik olarak terk edildiği düşünülmektedir. Sonrasında ise düzensiz yerleşime dair arkeolojik kanıtlar bulunmaktadır¹⁷. C. Falb, 2012 yılında kentsel alandaki bezemesiz erken İslam seramiğini çalışmıştır¹⁸. Üç grup altında değerlendirilmiştir¹⁹. Bu grup altında değerlendirilen seramik C. Falb'ın çalışmasında Ware

¹² Tosun, M., *Dara (Anastasiopolis) Roma ve Geç Antik Dönem (Parth-Sasani) Seramikleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kat. No. 136.

¹³ Algaze, G., et. al., The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project: Final Report of the Cizre Dam and Cizre-Silopi Plain Survey Areas, *Anatolica* 38, 2012, Fig. 14, 11.

¹⁴ Alizadeh, A., et al., *Ancient Settlement Systems and Cultures in the Ram Hormuz Plain, Southwestern Iran: Excavations at Tall-e Geser and Regional Survey of the Ram Hormuz Area*, Chicago, Pl. 166.

¹⁵ Kil içerisindeki katkı maddesi genel olarak farklı kombinasyonlar şeklinde çıkmaktadır. Kum-kireç, kireç-taşçık, kum-kireç-mika gibi.

¹⁶ Heidemann, S., "Settlement Patterns, Economic Development and Archaeological Coin Finds in Bilad al-Sham: the Case of Diyar Mudar - The Process of Transformation from the 6th to the 10th Century A.D.", in: K. Bartl – A. al-R. Moaz, *Residences, Castles, Settlements, Transformation Process from Late Antiquity to Early Islam in Bilad al-Sham, Proceedings of the International Conference held at Damascus*, 5.–9. November 2006, *Orient-Archäologie* 24, Rahden 2009, 498.

¹⁷ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, 2.

¹⁸ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012.

¹⁹ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, 21, Abb. 4.

I'e denk gelmektedir. Ware 1 açık renkli, basit ve kısmen dışta-içte kendinden astarlı bir gruptan oluşmaktadır. Kentsel alanda ya da kentsel alanın yakın çevresinde seramik atölyesi keşfedilmemiştir, ancak tanımlanan seramiklerin Kharab Sayyar'da üretildiği düşünülmektedir²⁰. Kharab Sayyar'daki erken İslam seramiklerinin Yenice Höyük'te YNC-3 Alanında ele geçen form örneklerine çok benzemektedir. Söz konusu seramikler olasılıkla bu kentten gelmiştir.

Devetüyü seramik grubu (açık renk kil) Geç Antik Çağ'da özellikle MS 7. yüzyıl başlarında ve sonrasında bölgesel günlük kullanım kapları seramik pazarında hâkim olmuştur.

Kaseler/Çanaklar:

YNC-3 alanında, bu grup altında değerlendirilen sekiz farklı form tipi bulunmaktadır. (Figür-2)

Form Tip-5,6: Kalınlaştırılmış ağızlı ve inceltilmiş konik dudaklı kase parçaları (Tip 5-6). Her iki form tipinin de ağız çapları 24 cm'dir. Benzer form örnekleri Dülük Baba Tepesi²¹, Aktoprak²² ve Qusair as-Saila'da²³ bulunmaktadır. E. Strothenke buluntu koşullarını göz önünde bulundurarak Dülük Baba Tepesi'nde ele geçen benzer form örneğini Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirmektedir²⁴. M. Konrad, Qusair as-Saila formunu Emeviler Dönemi içerisinde değerlendirmiştir²⁵. Form Tip-5,6 benzer form örnekleri ve buluntu koşulları göz önünde bulundurulduğunda Erken İslami dönem içerisinde değerlendirilebilir.

Form Tip-7: İçten ve dıştan kalınlaştırılmış, çekiç biçimli ağızlı kase parçası (Tip-7). Ağız çapı 9 cm'dir. Benzer form örneği Dülük Baba Tepesi'nde bulunmaktadır ve MS 5. – 7. arasında değerlendirilmiştir²⁶.

Form Tip-8: Dıştan yuvarlak, içten sivri kalınlaştırılmış, ağzın üst kısmı yivli kase parçası (Tip-8). Ağız çapı 28 cm'dir. Benzer form örneği Kharab Sayyar'da bulunmaktadır ve Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirilmektedir²⁷.

Form Tip-9: Dıştan yuvarlak ya da hafif köşeli kalınlaştırılmış, çekiç biçimli, içe eğik kesilmiş ağızlı kase parçası (Tip-9). Ağız çapı 27 cm'dir. Ağız çapı diğer kase örneklerine göre daha büyüktür. Benzer form örnekleri Kharab Sayyar²⁸, Gindaros²⁹ ve Dülük

²⁰ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, 11.

²¹ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf. 24, GbK R 112.

²² Ögüt B., Blömer M., Lange M., Strothenke Koch E., Yaşın, D., "Preliminary Report of the First Season of the "Land of the Storm God Survey" in Şehitkamil, Gaziantep, Türkiye", *Journal of the Turkish Institute of Archaeology and Cultural Heritage-03*, 2023, Pl. 7i, (Erken Bizans-Abbasi Dönem).

²³ Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, Taf. 98, 15.

²⁴ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 226-227.

²⁵ Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, 84.

²⁶ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 239-240, Taf. 25, GbK R122.

²⁷ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, 25, Taf. 2, 7-8.

²⁸ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 2, 1, Taf. 2, 8.

Baba Tepesi'nde³⁰ bulunmaktadır. C. Falb, Kharab Sayyar'dan benzer form örneklerini MS 7. yüzyıldan Abbasi Dönemi içerisinde değerlendirmektedir³¹. N. Kramer ise Gindaros örneğini Erken Bizans Dönemi içerisinde değerlendirilmektedir³². Benzer form örnekleri ve Tip-9'un buluntu koşulları değerlendirildiğinde MS 7. – 10. yüzyıl arasında tarihlendirilebilir.

Form Tip-10: Dışa çekik, dıştan kalınlaştırılmış ağızlı kase parçası (Tip-10). Ağız çapı 12 cm'dir. Benzer form örneği Kharab Sayyar'da bulunmaktadır ve C. Falb Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirmektedir³³.

Form Tip-11: Dışa çekik ağızlı, içten sivri, dıştan yuvarlak kalınlaştırılmış ağız kenarı yivli kase/çanak parçası (Tip-11). Ağız çapı 15 cm'dir. Benzer form örnekleri Erken İslami Dönem içerisinde Kharab Sayyar'da görülmektedir³⁴.

Form Tip-12: Dıştan oval ya da sivri kalınlaştırılmış ağızlı, yuvarlak gövdeli kase parçası (Tip-12). Ağız çapı 15 cm'dir. Benzer form örneği Kharab Sayyar'da bulunmaktadır ve Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirmektedir³⁵.

Çömlekler:

YNC 3 alanında, bu grup altında değerlendirilen sekiz farklı form tipi bulunmaktadır. (Figür-3)

Form Tip-13: Hafif dışa çekik ağızlı, kısa boyunlu, kulpsuz, gövdeye geçişte S profilli, keskin karınlı çömlek parçası (Tip-13). Ağız çapı 13 cm'dir. Benzer form örnekleri Dülük Baba Tepesi³⁶, Qusair as-Saila³⁷ ve Nasibin'de (Kamışlı, Suriye)³⁸ karşımıza çıkmaktadır. E. Strothenke, Dülük Baba Tepesi'nde ele geçen benzer form örneğini Bizans Döneminden İslami Döneme kadar tarihlenebilen konteks içerisinde değerlendirir³⁹. Qusair as-Saila'da bulunan benzer form örneklerinden 8 numaralı parçada boyun üzerinde kazıma

²⁹ Kramer, N., *Gindaros: Geschichte und Archäologie einer Siedlung im nordwestlichen Syrien vom hellenistischen bis in frühbyzantinische Zeit*, 2004, Taf. 125, EK 74.

³⁰ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf. 25, GbK R118.

³¹ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 2, 1, Taf. 2, 8.

³² Kramer, N., *Gindaros: Geschichte und Archäologie einer Siedlung im nordwestlichen Syrien vom hellenistischen bis in frühbyzantinische Zeit*, 2004, Taf. 125, EK 74.

³³ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 21, 4.

³⁴ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 3, 5.

³⁵ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 8, 3-4.

³⁶ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf. 21, GbK R88.

³⁷ Konrad, M., "Der spätromische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, Taf. 90, 8-10.

³⁸ Guerin, A., "L'occupation Abbasside de Nasibin, Typologie et chronologie préliminaires de la céramique prospectée en surface", in: K. Bartl – S. R. Hauser, *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to the early Islamic period, Berliner Beiträge zum Vorderen Orient 17*, Berlin, 1996, Fig. 6, 28.

³⁹ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 190.

dalgalı bir çizgi bezemesi bulunmaktadır⁴⁰. M. Konrad, Qusair as-Saila'da ki benzer form örneklerini Erken Bizans Dönemi içerisinde değerlendirmiştir⁴¹. A. Guerin ise Nasibin'den benzer form örneğini MS 9.-10. yüzyıl içerisinde değerlendirmiştir⁴². Tip-13 form örneği paralel örnekleri ile karşılaştırıldığında ve buluntu koşulları da göz önünde bulundurulduğunda Geç Antik-Erken İslami Dönemi içerisinde değerlendirilebilir.

Form Tip-14: Yuvarlatılmış dışa çekik ağızlı, düz gövdeli çömlek parçası (Tip-14). Ağız çapı 18 cm'dir. Benzer form örnekleri Gindaros⁴³, Kharab Sayyar⁴⁴ ve Dede Harabelerinde⁴⁵ bulunmaktadır. C. Falb, Kharab Sayyar örneğini Erken İslami Dönem⁴⁶, G. Kozbe Dede Harabelerini örneğini ise Geç Dönem Tabakası I⁴⁷ içerisinde değerlendirilmiştir.

Form Tip-15: İçten ve dıştan kalınlaştırılmış ağızlı, dışbükey gövdeli çömlek parçası (Tip-15). Ağız çapı 25 cm'dir.

Form Tip-16,17: Dışa çekik ağız kenarı üzeri yivli çömlek parçaları (Tip-16,17). Her iki form tipinin de ağız çapları 9 cm'dir.

Form Tip-18: Basit, dıştan çift boğumlu kalınlaştırılmış ağızlı çömlek parçası (Tip-18). Ağız çapı 17 cm'dir.

Form Tip-19: Dıştan yuvarlak kalınlaştırılmış ağızlı çömlek parçası (Tip-19). Ağız çapı 10 cm'dir.

Form Tip-20: İçe dönük, dıştan yuvarlak ya da kalınlaştırılmış, içe eğik kesilmiş çömlek parçası (Tip-20). Ağız çapı 9 cm'dir. Tip-20 Kharab Sayyar ve Toyocağı'nda⁴⁸ benzer form örnekleri bulunmaktadır.

Form Tip 15 – 20 arasındaki tüm örneklerin benzerleri Kharab Sayyar'da bulunmaktadır ve C. Falb tüm form örneklerini Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirmiştir⁴⁹.

⁴⁰ Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, Taf. 90, 8.

⁴¹ Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, 80.

⁴² Guerin, A., "L'occupation Abbasside de Nasibin, Typologie et chronologie préliminaires de la céramique prospectée en surface", in: K. Bartl – S. R. Hauser, *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to the early Islamic period, Berliner Beiträge zum Vorderen Orient 17*, Berlin, 1996, 377-400.

⁴³ Kramer, N., *Gindaros: Geschichte und Archäologie einer Siedlung im nordwestlichen Syrien vom hellenistischen bis in frühbyzantinische Zeit*, 2004, Taf. 72, KTÜ90.

⁴⁴ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 10, 13.

⁴⁵ Kozbe, G., Güngör, A., Caner, E., *Geç Antik Çağ'da Bir Kırsal Yerleşim Dede Harabeleri*, Gaziantep, 2019, Lev. 34, 8.

⁴⁶ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, 10-13.

⁴⁷ Kozbe, G., Güngör, A., Caner, E., *Geç Antik Çağ'da Bir Kırsal Yerleşim Dede Harabeleri*, Gaziantep, 2019, 125.

⁴⁸ Ögüt B., Blömer M., Lange M., Strothenke Koch E., Yaşın, D., "Preliminary Report of the First Season of the "Land of the Storm God Survey" in Şehitkamil, Gaziantep, Türkiye", *Journal of the Turkish Institute of Archaeology and Cultural Heritage-03*, 2023, Pl. 7, h (Geç Antik-Erken Bizans Dönemi).

⁴⁹ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 11, 6.; Taf. 11, 6-8; Taf. 11, 9; Taf. 12, 4-5.

Testiler:

YNC 3 alanında, bu grup altında değerlendirilen on farklı form tipi bulunmaktadır. (Figür-4)

Form Tip-21: Ağız kenarı yuvarlatılmış, dik ağız kenarlı, ağız kenarı üzerinde bir yiv bulunmaktadır (Tip-21). Ağız çapı 15 cm'dir. Benzer form örnekleri Resafa⁵⁰, Qusair as-Saila⁵¹, Dülük Baba Tepesi ve Kharab Sayyar'da⁵² bulunmaktadır. M. Konrad, ele geçen form örneklerini genel olarak Geç Roma-Erken Bizans Dönemi içerisine tarihlemektedir. Ancak bir form örneğini koyu kahverengi kile dayanarak MS 3.-4. yüzyıl sonu içerisinde değerlendirmektedir⁵³. C. Falb, Kharab Sayyar örneğini Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirmektedir⁵⁴. E. Strothenke ise Dülük Baba Tepesinde ele geçen benzer form örneğini MS 4.-5. yüzyılda tarihlemiş, ancak Erken Bizans ve Erken İslami dönemlerde de uzun süre kullanılmış bir form olduğunu ileri sürmüştür⁵⁵. Form tip-21 örneği kil rengi ve buluntu koşullarını da göz önünde bulundurduğumuzda Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirilebilir.

Form Tip-22: Dik ya da hafif içe dönük, dıştan geniş bant biçiminde kalınlaştırılmış basit ağızlı testi parçası (Tip-22). Ağız çapı 13 cm'dir. Benzer form örnekleri Dülük Baba Tepesi⁵⁶ ve Kharab Sayyar'da⁵⁷ Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirilmektedir⁵⁸.

Form Tip-23: Dışa kalınlaştırılmış sivri ağızlı, hafif içe eğik düz boyunlu boyun içerisi yiv bezemeli testi parçası (Tip-23). Ağız çapı 9 cm'dir. Benzer form örnekleri Nisibis⁵⁹, Zeugma⁶⁰ ve Dülük Baba Tepesi'nde⁶¹ bulunmaktadır. Nisibis form örneği MS 8.-10. yüzyıl arası⁶², Zeugma form örneği ise MS 9.-10. yüzyıl⁶³ arasına değerlendirilmektedir.

⁵⁰ Mackensen, M., *Resafa I, eine befestigte spätantike Anlage vorden Stadtmauern von Resafa*, Mayence, Taf. 30, 11.

⁵¹ Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, Taf. 89, 5-6.

⁵² Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band I*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 5, 4.

⁵³ Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, 79.

⁵⁴ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band I*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 5, 4.

⁵⁵ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 87-88.

⁵⁶ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf. 12, GbK R28.

⁵⁷ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band I*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 13, 12.

⁵⁸ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 100-101; Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band I*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 13, 12.

⁵⁹ Guerin, A., "L'occupation Abbasside de Nasibin, Typologie et chronologie préliminaires de la céramique prospectée en surface", in: K. Bartl – S. R. Hauser, *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to the early Islamic period, Berliner Beiträge zum Vorderen Orient 17*, Berlin, 1996, Taf. 2, 1; 5, 24-26.

⁶⁰ Kenrick, P. M., "Pottery Other Than Transport Amphora", Ed. W. Aylward, *Excavations at Zeugma vol. II*, California, 2013, PT 683.

⁶¹ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf. 12, GbK R29.

⁶² Guerin, A., "L'occupation Abbasside de Nasibin, Typologie et chronologie préliminaires de la céramique prospectée en surface", in: K. Bartl – S. R. Hauser, *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the*

E. Strothenke ise Form tip-23 ile paralel olan form örneğini diğer örnekler ile karşılaştırarak Geç dönem içerisinde değerlendirmiştir⁶⁴. Paralel örnekleri ve aynı zamanda paralel örneklerinde ki kil rengi de göz önünde bulundurulduğunda Form Tip-23 örneği de açık renkli kil yapısına sahiptir. Tüm bunlar buluntu koşulları da göz önünde bulundurulduğunda Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirilebilir.

Form Tip-24: Dıştan yuvarlak kalınlaştırılmış, sivri kenarlı, içbükey boyunlu testi parçası (Tip-24). Ağız çapı 13 cm'dir. E. Strothenke, Dülük Baba Tepesi'nde bulunan form örneğini MS 6. yüzyıla tarihlenmiştir⁶⁵.

Form Tip-25,26: Üzeri yivli, dik ağız kenarlı, boyun üzerinde yivler bulunan testi parçası (Tip-25,26). Her iki form tipinin de ağız çapları 9 cm'dir. Benzer form örnekleri Resafa⁶⁶, Kharab Sayyar⁶⁷ ve Dülük Baba Tepesi'nde⁶⁸ bulunmaktadır. M. Konrad, Resafa'da bulunan bu grubu Geç Roma-Erken Bizans Dönemi⁶⁹, C. Falb, Kharab Sayyar örneğini Erken Bizans-Erken İslami Dönem'e⁷⁰, E. Strothenke ise Dülük Baba Tepesi örneğini Erken Bizans-Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirmiştir⁷¹.

Form Tip-27: Hafif dışa çekik ağızlı, düz boyunlu, boyun üzerinde yiv bulunan testi parçası (Tip-27). Ağız çapı 8 cm'dir.

Form Tip-28: Dışa doğru kalınlaştırılmış dudak, içbükey huni boyunlu testi parçası (Tip-28). Ağız çapı 12 cm'dir.

Form Tip-29: Dışa çekik, dışa kalınlaştırılmış ağızlı, içbükey boyunlu testi parçası (Tip-29). Ağız çapı 11 cm'dir.

Form Tip-30: Dışa kalınlaştırılmış hafif aşağı sarkık ağızlı, düz gövdeli testi parçası (Tip-30). Ağız çapı 8 cm'dir.

Kharab Sayyar'da bulunan Form Tip 27 – 30 arasındaki örnekler C. Falb tarafından Erken İslami Dönem tarihlendirilmiştir⁷².

Hellenistic to the early Islamic period, Berliner Beiträge zum Vorderen Orient 17, Berlin, 1996, Taf. 2, 1, 5, 24-26.

⁶³ Kenrick, P. M., "Pottery Other Than Transport Amphora", Ed. W. Aylward, *Excavations at Zeugma vol. II*, California, 2013, 71.

⁶⁴ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 102-103.

⁶⁵ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 113-114, Taf. 14, GbK R37.

⁶⁶ Konrad, M., "Der spätromische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, Taf. 89, 4.

⁶⁷ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band I*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 15, 10.

⁶⁸ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf. 14, GbK R42.

⁶⁹ Konrad, M., "Der spätromische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, 79.

⁷⁰ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band I*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 15, 10.

⁷¹ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 119-120.

⁷² Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band I*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 13, 8; Taf. 14, 12, Taf 15, 1-2; Taf. 15, 13.

Hamur ve Astar Özellikleri:

Devetüyü astarlı seramik grubunun hamur rengi yoğun olarak devetüyü (soluk sarı), kahverengi, açık kahverengi, sarımsı kırmızı, kırmızımsı sarı ve kırmızımsı kahverengi kullanılmıştır. En yoğun kil rengi devetüyü (soluk sarı) ve açık kahverengi rengi olmuştur. Hamur içeriğinde ise katkı maddesi olarak ince kireç, kum, mika ve çok seyrek bazı örnekler taşçık görülmektedir. Bazı form örneklerinin kil yapısında yoğun ince kireç ya da sadece yoğun kum katkılı örnekler mevcuttur. Sadece birkaç örnekte de seyrek iri kireç taneleri ve bazı örneklerde ise taşçık katkısı görülmektedir.

Bu grup altındaki seramiklerin yüzeylerinde astarlama işlemi olmuştur. Bu astarlama kendinden astarlı olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda bu astarlama kendi hamur renginde olmasının dışında farklı renk tonlarına da sahiptir. Bu renk tonlarında en yoğun görülen açık/soluk sarı ve açık/soluk kahverengidir.

Kırılğan/Gevrek Seramikler:

Kırılğan/gevrek seramikler olarak değerlendirmeye aldığımız bu grup “*Brittle Ware*” olarak bilinmektedir. Brittle ware grubu ilk defa Dura Europos’ta ortaya çıkmıştır ve bu terimi ilk defa kullanan S. L. Dyson olmuştur⁷³. Kırılğan seramiklerin form tipleri çömlek, çanak, tencere, güveç, testi-sürahi, gibi form örnekleri oluşturmaktadır⁷⁴.

Şimdiye kadar yapılan çalışmalar ve veriler göz önünde bulundurulduğunda, gevrek seramiklerin Roma Dönemi’nden (MS 1. yüzyıl) Abbasi Dönemi ortalarına kadar özellikle Suriye, Kuzeybatı Irak, Ürdün ve Anadolu’nun Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yoğun olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır⁷⁵.

Gevrek seramiklerin en belirgin özelliği adından da anlaşılacağı üzere ince cidarlı ve kırılğan bir yapıya sahiptir. Hamur renkleri genellikle kırmızı, koyu kırmızı ve kahverengi tonlarındadır. Astar rengi ise, koyu kırmızı, kırmızı, kahverengi ve koyu gridir. Renk tonları da pişme derecelerine göre değişiklik göstermektedir⁷⁶.

Biçim ve form tipi zaman içinde oldukça farklılık göstermiştir. MS 7. yüzyılda (Emevîler Dönemi) ağız kenarı yivli, kısa içe eğik düz boyunlu, içe eğik içbükey boyun,

⁷³ Dyson S. L., “Excavations at Dura-Europos”, *Final Report IV, 1, 3, The Commonware Pottery, the Brittle Ware*, New Hawen, 1968, 58.

⁷⁴ Alp, A. O., “A Group of Late Roman Pottery from Harabebezikan Mound in Upper Euphrates (Turkey)”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9/1, 2009, 202, 212-213; Vokaer, A., “Cooking in a perfect pot. Shapes, fabric and function of cooking ware in late antique Syria”, Ed.: S. Menchelli, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, Comparison between Western and Eastern Mediterranean 1 (LRCW 3)*, Oxford, 2010b, 116, 123-127, Fig. 2, 4; N. H. Vela, N. H., Piéri, D., “Faciès céramiques de la Syrie du Nord protobyzantine”, Ed. G. Charpentier-V. Puech, *Villes et campagnes aux rives de la Méditerranée ancienne Hommages à Georges Tate, Topoi, Supplément 12*, 2013, 123-125, 145-146, Fig. 12-13.

⁷⁵ Vokaer, A., “La Brittle Ware byzantine et omeyyade en Syrie du nord”, Ed. M. Bonifay-J.C. Treglia, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry 2 (LRCW 2)*, Oxford, 2007; Vokaer, A., “Cooking Wares in Ancient Syria (First to 10 th Centuries AD): Reconstructing the Production Contexts from the Consumption Sites”, *Archaeometry* 52 4, 2010a; Vokaer, A., “Cooking in a perfect pot. Shapes, fabric and function of cooking ware in late antique Syria”, Ed.: S. Menchelli, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry. Comparison between Western and Eastern Mediterranean 1 (LRCW 3)*, Oxford, 2010b, 115-116. Tosun, M., Dara’dan (Anastasiopolis) Brittle Ware Çömlekler, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* - 72, 2021, 91 – 117.

⁷⁶ Alp, A. O., “A Group of Late Roman Pottery from Harabebezikan Mound in Upper Euphrates (Turkey)”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9/1, 2009, 202.

omuzdan kulplu, yuvarlak düz dipli, gövde üzeri oluk bezemeli çömlek⁷⁷ formları bulunmaktadır. Emevî ve Abbasi Dönemleri'nde ise tava⁷⁸, sürahi⁷⁹ ve içten yuvarlatılmış basit ağızlı, boyunsuz çömlekler ön plana çıkmıştır⁸⁰. MS 8. yüzyılda ise (Emevî Dönemi sonu-Abbasi Dönemi) çömlek⁸¹ ve güveç⁸² formları yoğun olarak kullanılmıştır. MS 7. – 9. yüzyılda (Emevî ve Abbasi Dönemi) boyunsuz ve gövde üzerinde tutamakları olan pişirme kapları⁸³ ve MS 10. yüzyılda (Memlukler Dönemi) boyunsuz gövdesi şişkin, gövdeden yarım kulplu dip kısmı oval formlu pişirme kapları⁸⁴ yoğun olarak kullanılmıştır.

YNC 3 alanında, bu grup altında değerlendirilen dört farklı form tipi bulunmaktadır. (Figür-5)

Form Tip-31,32: Dışa çekik ağızlı, uzun içbükey boyunlu kase parçaları (Tip-31,32). Her iki form tipinin de ağız çapları 14-16 cm arasında değişmektedir.

Form Tip-33: İçten kesilmiş, hafif dışa çekik ağızlı, boyunsuz, dışa eğik dışbükey gövdeli çömlek parçası (Tip-33). Ağız çapı 16 cm'dir.

Form Tip-34: İçe çekik ağızlı ve ağız kenarı çift boğumlu, boyunsuz, dışbükey gövdeli çömlek parçası (Tip-34). Ağız çapı 20 cm'dir.

⁷⁷ Vokaer, A., "Cooking in a perfect pot. Shapes, fabric and function of cooking ware in late antique Syria", Ed.: S. Menchelli, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry. Comparison between Western and Eastern Mediterranean 1 (LRCW 3)*, Oxford, 2010b, 116, 127, Fig.4, 1.

⁷⁸ Genequand, D., et. al., "Rapport préliminaire des campagnes 2008 et 2009 de la mission archéologique syro-suisse de Qasr al-Hayr al-Sharqi", *SLSA Jahresbericht 2009*, 2010, 210-211, Fig. 49, 8011-3.

⁷⁹ Genequand, D., et. al., "Rapport préliminaire des campagnes 2008 et 2009 de la mission archéologique syro-suisse de Qasr al-Hayr al-Sharqi", *SLSA Jahresbericht 2009*, 2010, 210-211, Fig.49, 6816-7.

⁸⁰ Genequand, D., et. al., "Rapport préliminaire des campagnes 2008 et 2009 de la mission archéologique syro-suisse de Qasr al-Hayr al-Sharqi", *SLSA Jahresbericht 2009*, 2010, 210-211, Fig.49, 6852-7.

⁸¹ Vokaer, A., "Cooking in a perfect pot. Shapes, fabric and function of cooking ware in late antique Syria", Ed.: S. Menchelli, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry. Comparison between Western and Eastern Mediterranean 1 (LRCW 3)*, Oxford, 2010b, 116, 127, Fig.4, 2; Vokaer, A., ., "Continuity and Changes in Ceramic Production and Exchange in Syria, between the End of the Byzantine and the Beginning of the Early Islamic Periods (6th-9th Century CE)", Ed.: A. Kralidis-A. Gkoutzioukostas, *Proceedings of the International Symposium Byzantium and the Arab World: Encounter of Civilizations (Thessaloniki, 16-18 December 2011)*, Thessaloniki, 2013b, 494-495, Fig. 4, 3.

⁸² Vokaer, A., "Cooking in a perfect pot. Shapes, fabric and function of cooking ware in late antique Syria", Ed.: S. Menchelli, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry. Comparison between Western and Eastern Mediterranean 1 (LRCW 3)*, Oxford, 2010b, 116, 127, Fig.4, 3.

⁸³ Vokaer, A., "La Brittle Ware byzantine et omeyyade en Syrie du nord", Ed. M. Bonifay-J.C. Treglia, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry 2 (LRCW 2)*, Oxford, 2007, 713, Fig.12; Vokaer, A., "Cooking in a perfect pot. Shapes, fabric and function of cooking ware in late antique Syria", Ed.: S. Menchelli, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry. Comparison between Western and Eastern Mediterranean 1 (LRCW 3)*, Oxford, 2010b, 116, 127, Fig.4, 4-6; Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf.7, 1-2; Özyar A., et. al., "Tarsus Gözlükule Kazılarında Ele Geçen Erken İslami Dönem Buluntuları Hakkında Bazı Gözlemler", *Kazı Sonuçları Toplantısı 38/2*, Ankara 2017a, 475-477, 483, Res.10; Özyar A., et. al., "Recent Fieldwork at Tarsus-Gözlükule: The Medieval Levels", Ed.: S.R. Steadman-G. McMahon, *The Archaeology of Anatolia 2: Recent Discoveries (2015-2016)*, Cambridge, 2017b, 219-221, Fig.10-13c, 10-14a.

⁸⁴ Vokaer, A., "Cooking in a perfect pot. Shapes, fabric and function of cooking ware in late antique Syria", Ed.: S. Menchelli, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry. Comparison between Western and Eastern Mediterranean 1 (LRCW 3)*, Oxford, 2010b, 116, 127, Fig.4, 7.

Kharab Sayyar'da bulunan Form Tip 31-34'ün benzer form örneklerini C. Falb, Erken İslami Dönem'e tarihlenmiştir.⁸⁵ Form-32'nin benzer form örneği Kharab Sayyar dışında Aktoprak'ta⁸⁶ da tespit edilmiştir.

Hamur ve Astar Özellikleri:

Hamur rengi genel olarak kırmızı ve kahverenginin tonlarından oluşmaktadır. İç ve dış yüzeylerde astarlama yapılmıştır. Astar renkleri de genellikle farklı renk tonlarından oluşmaktadır. Ancak hamur rengi ile aynı astar rengine sahip örneklerde mevcuttur. Genel olarak ince cidarlı, kırılğan; fakat ısıya dayanıklı olan bu seramikler, iyi pişmiş ve pişme durumuna göre renkleri değişkenlik göstermektedir. Hamur gruplarında en dikkat çeken nokta hepsinin içeriğinde kireç tanelerinin olmasıdır. Bunun temel nedeni ise Orta Fırat Bölgesinin kil yapısında kendiliğinden olan kirecin varlığıdır⁸⁷.

Pişirme Kapları:

Bu bölüm altında değerlendirilen seramikler form biçimleri ve gövde kompozisyonu ile üst bölümde tanıttığımız Yenice Höyük'te geniş bir biçim malzemesi ve farklı form tipi sunan *Brittle Ware* grubu ile çok yakındır. Bu grup seramikler *Brittle Ware* grubunun kalın cidarlı bir versiyonu olarak anlaşılabilir, bu grup seramikler bazı çalışmalarda "*pseudo brittle ware*" olarak tanımlanmıştır⁸⁸. Ancak daha kalın bir cidara sahip olmasından dolayı bu grubu *Brittle Ware* olarak adlandırmak yanlış olacaktır. Aynı zamanda araştırmacıların görüşüne göre daha önce kullanılan *pseudo* ifadesi farklı çağrışımlar uyandırabileceği için bu ifadeler tamamen terk edilmiştir ve "*Pişirme kapları-Tencere*" gibi terim tercih edilmiştir⁸⁹. *Brittle Ware* ve Pişirme Kapları karşılaştırıldığında Pişirme Kaplarının önemli ölçüde daha kaba yalın olması, düşük sertlik derecesi ve daha kalın bir cidar yapısına sahip olmasıdır. Ancak kil yapısı ve formların *Brittle Ware* ile benzerliği, aynı üretim yerleri ve dolayısıyla üretim için aynı kil hammaddelerinin kullanılmış olabileceğini akla getirmektedir. Buna bağlı olarak bazı araştırmacılar bu konu hakkında bilimsel analizler yapmışlardır. Yapılan çalışmalarda ince cidarlı ve kalın cidarlı *Brittle Ware*'in kil bileşiminin kısmen aynı olduğu ve *Brittle Ware*'in farklı alt gruplarını temsil ettiği tespit edilmiştir⁹⁰. Ayrıca daha geç dönemde görülen *Brittle*

⁸⁵ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 18, 6; Taf. 19, 6; Taf. 19, 9-10.

⁸⁶ Ögüt B., Blömer M., Lange M., Strothenke Koch E., Yaşın, D., "Preliminary Report of the First Season of the "Land of the Storm God Survey" in Şehitkamil, Gaziantep, Türkiye", *Journal of the Turkish Institute of Archaeology and Cultural Heritage-03*, 2023, Pl. 7, k (Erken Bizans-Abbasi Dönemi).

⁸⁷ Kozbe, G., Güngör, A., Caner, E., *Geç Antik Çağ'da Bir Kırsal Yerleşim Dede Harabeleri*, Gaziantep, 2019, 58.

⁸⁸ Höpken, C., Schimmer, F., Sieler, M., "Ausgewählte Keramik aus dem Heiligtum des Jupiter Dolichenus und der Folgebesiedlung auf dem Dülük Baba Tepesi", in: E. Winter (Hrsg.), ΠΑΤΡΙΣ ΠΑΝΤΡΟΦΟΣ KOMMAGHNH, *Neue Funde und Forschungen zwischen Taurus und Euphrat, Dolichener und Kommagenische Forschungen III*, AMS 60, Bonn, 2008, 146; Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 365.

⁸⁹ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 365-366.

⁹⁰ Schneider, G., Vokaer, A., Bartl, K., Daszkiewicz, M., "Some new results of archaeometric analysis of Brittle Wares", Ed. M. Bonifay-J.C. Tréglia, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean (LRCW 2)*, *Archaeology and Archaeometry 2*, Oxford, 2007, 717-719; Vokaer, A., "La Brittle Ware en Syrie", *Production et diffusion d'une céramique culinaire de l'époque hellénistique à l'époque omeyyade*, *Memoires de la Classe des Lettres Fouilles d'Apamee 2*, Brussels, 2011, 48.

Ware formlarının pişirme kapları ile aynı zamanda üretime girdiği ve zamanla *Brittle Ware* üretiminin yerini aldığı söylenilebilir⁹¹.

M. Konrad, Resafa'da *Brittle Ware* grubunun ince cidarlı, sert fırınlanmış bir gruptan kalın cidarlı, daha az sert fırınlanmış "daha yağlı bir gruba" dönüştüğünü vurgulamıştır. "Kalın cidarlı *Brittle Ware*'i yeniden adlandırmak yerine, farklı formları "Erken ve Orta İmparatorluk formları", "Geç Antik Bizans formları" ve "Erken İslam (Emevi) formları" olarak alt gruplara ayırmaya ve daha sonra ikinci grup için sapma gösteren üretime atıfta bulunmaya karar vermiştir⁹².

M. Gschwind kalın cidarlı *Brittle Ware* grubu için "geçiş grubu" terimini kullanmıştır, zira *Brittle Ware* olarak adlandırmakta isteksiz olduğu açıktır. Zeugma'daki sözde Poseidon ve Fırat Villaları kazılarında bulunan *Brittle Ware* örneklerini analiz ederken, Geç Roma ve Erken Bizans kontekstlerindeki kalın cidarlı pişirme kaplarını da fark etmiştir⁹³.

Bu grup altında değerlendirilen toplam üç farklı form tipi bulunmaktadır. (Figür-6)

Form Tip-35: İçe çekik ağızlı, üzeri yiv bezemeli, dışbükey gövdeli tencere parçası (Tip-35). Ağız çapı 19 cm'dir. Benzer form örnekleri Balih-Tal⁹⁴, Dehes⁹⁵, Dibsî Faraj⁹⁶, Qoueiq-Ebene⁹⁷, Qasr al Hayr as Sharqi⁹⁸, Resafa⁹⁹, Zeugma¹⁰⁰ ve Dülük Baba Tepesi'nde¹⁰¹ bulunmaktadır. Dehes ve Dibsî Faraj'da ki Tip-35'in paralel örnekleri genel formu görmemizi

⁹¹ Schneider, G., Vokaer, A., Bartl, K., Daszkiewicz, M., "Some new results of archaeometric analysis of Brittle Wares", Ed. M. Bonifay-J.C. Trégliã, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean (LRCW 2), Archaeology and Archaeometry 2*, Oxford, 2007.

⁹² Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, 73-76.

⁹³ Gschwind, M., "Roman pottery from Zeugma: continuity, change and the central Euphrates perspective", Ed.: R. Ergeç, *International Symposium o Zeugma: From Past to Future*, Gaziantep, 2006, 63 f.

⁹⁴ Bartl, K., "Balih Valley Survey, Settlements of the Late Roman/Early Byzantine and Islamic Period", Ed. K. Bartl-S. R. Hauser, *Continuity and Change in Northern Mesopotamia From the Hellenistic to the Early Islamic Period, Berliner Beiträge zum Vorderen Orient Band 17*, Berlin, 1996, 33-34, Taf. 31, 12-13.

⁹⁵ Orssaud, D., Sodini, J. P., "Le 'Brittle Ware' dans le Massif Calcaire (Syrie du nord)", Ed.: C. Bakirtzis, *De Rome à Byzance; de Fostat à Cordoue: évolution des faciès céramiques en Méditerranée (Ve-IXe siècles), Actes du VIIe congrès international sur la céramique médiévale en Méditerranée, Thessalonique, 11-16 octobre 1999*, Athens 2003, Abb. 5, Typ 4b.

⁹⁶ Vokaer, A., "La Brittle Ware byzantine et omeyyade en Syrie du nord", Ed. M. Bonifay-J.C. Treglia, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry 2 (LRCW 2)*, Oxford, 2007, Abb. 2, 8- 3, 8; Harper, R., "Athis-Neocaesareia-Qasrin-Dibsî Faraj", Ed. J. C. Margueron, *Le Moyen-Euphrate, Zone de contacts et d'échanges, Actes du colloque de Strasbourg 10-12 mars 1977*, Leiden, 1980, C56.

⁹⁷ Northedge, A., "Selected Late Roman and Islamic Coarse Wares", in: J. Matthers (Hrsg.), *The River Qoueiq, Northern Syria and its Catchment, BAR 98*, Oxford, 1981, Abb. 245, 5.

⁹⁸ Grabar, O., Holod, R., Knustad, J., Trousdale, W., *City in the Desert Qasr al-Hayr East, ABD*, 1978, 158-159, Nr. 10.

⁹⁹ Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, Taf. 84, 16; Mackensen, M., *Resafa I, eine befestigte spätantike Anlage vorden Stadtmauern von Resafa*, Mayence, Taf. 32, 19.21.

¹⁰⁰ Kenrick, P. M., "Pottery Other Than Transport Amphora", Ed. W. Aylward, *Excavations at Zeugma vol. II*, California, 2013, Taf. 42, PT660; Vokaer, A., "La Brittle Ware en Syrie", *Production et diffusion d'une céramique culinaire de l'époque hellénistique à l'époque omeyyade, Memoires de la Classe des Lettres Fouilles d'Apamee 2*, Brussels, 2011, Taf. 6, 10, 7, 1.

¹⁰¹ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf. 40, KTW R6.

sağlamaktadır. Yuvarlak bir tabana sahiptir ve eşit şekilde küreseldir¹⁰². Dehes'te ki örnek daha büyük bir kap derinliğine sahiptir¹⁰³. A. Vokaer bu form örneğini hem Bizans hem de Emevi/Abbasi dönemi içerisinde değerlendirilir¹⁰⁴. Suriye'de ki Brittle Ware'e ilişkin özetinde, MS 6.-7. yüzyıllar içerisinde gösterir¹⁰⁵. Yukarıda bahsettiğimiz diğer paralel örneklerde Erken Bizans ve Erken İslami Dönem içerisinde değerlendirilmiştir¹⁰⁶.

Form Tip-36,37: İçten yuvarlatılarak dışa çekilmiş ve kalınlaştırılmış ağızlı, içe eğik içbükey boyunlu tencere parçaları (Tip-36,37). Her iki form tipinin de ağız çapları 20-25 cm arasında değişmektedir. Benzer örneklerde de görüldüğü gibi genel form örneği yuvarlatılmış bir tabana sahiptir. Benzer form örnekleri Dülük Baba Tepesi¹⁰⁷, Aktoprak¹⁰⁸ ve Kharab Sayyar'da¹⁰⁹ bulunmaktadır. Dülük Baba Tepesi'nde ele geçen form örneği karışık bir tabakadan ele geçmiştir. Ancak buluntular genel anlamda Erken Bizans – Erken İslami Dönemine ait seramik malzemelerden oluşmaktadır¹¹⁰. Kharab Sayyar'da da benzer ağız tasarımına sahip bir örnek bulunmaktadır ve buluntu koşullarına dayanarak Erken İslami Dönem içerisinde tarihlendirilmiştir¹¹¹.

Hamur ve Astar Özellikleri:

Brittle Ware grubunun devamı olarak değerlendirilen pişirme kapları yapılan incelemeler sonucunda gövdenin sadece daha az sertlikte piştiği, kil yapısında kahverengi ve

¹⁰² Harper, R., "Athis-Neocaesareia-Qasrin-Dibsi Faraj", Ed. J. C. Margueron, *Le Moyen-Euphrate, Zone de contacts et d'échanges, Actes du colloque de Strasbourg 10-12 mars 1977*, Leiden, 1980, C 56.

¹⁰³ Orssaud, D., Sodini, J. P., "Le 'Brittle Ware' dans le Massif Calcaire (Syrie du nord)", Ed.: C. Bakirtzis, *De Rome à Byzance; de Fostat à Cordoue: évolution des faciès céramiques en Méditerranée (Ve-IXe siècles)*, Actes du VIIe congrès international sur la céramique médiévale en Méditerranée, Thessalonique, 11-16 octobre 1999, Athens 2003, Abb. 5, Typ 4b.

¹⁰⁴ Vokaer, A., "La Brittle Ware byzantine et omeyyade en Syrie du nord", Ed. M. Bonifay-J.C. Treglia, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry 2 (LRCW 2)*, Oxford, 2007, Abb. 2, 7-4, 7.

¹⁰⁵ Vokaer, A., "La Brittle Ware en Syrie", *Production et diffusion d'une céramique culinaire de l'époque hellénistique à l'époque omeyyade, Memoires de la Classe des Lettres Fouilles d'Apamee 2*, Brussels, 2011, 18.

¹⁰⁶ Orssaud, D., Sodini, J. P., "Le 'Brittle Ware' dans le Massif Calcaire (Syrie du nord)", Ed.: C. Bakirtzis, *De Rome à Byzance; de Fostat à Cordoue: évolution des faciès céramiques en Méditerranée (Ve-IXe siècles)*, Actes du VIIe congrès international sur la céramique médiévale en Méditerranée, Thessalonique, 11-16 octobre 1999, Athens 2003, Abb. 5 (Typ 4b); Harper, R., "Athis-Neocaesareia-Qasrin-Dibsi Faraj", Ed. J. C. Margueron, *Le Moyen-Euphrate, Zone de contacts et d'échanges, Actes du colloque de Strasbourg 10-12 mars 1977*, Leiden, 1980, C 56; Mackensen, M., *Resafa I, eine befestigte spätantike Anlage vorden Stadtmauern von Resafa*, Mayence, Taf. 32, 19. 21; Konrad 2001, Taf. 84, 16; Northedge, A., "Selected Late Roman and Islamic Coarse Wares", in: J. Matthers (Hrsg.), *The River Qoueiq, Northern Syria and its Catchment, BAR 98*, Oxford, 1981, Abb. 245, 5; Grabar, O., Holod, R., Knustad, J., Trousdale, W., *City in the Desert Qasr al-Hayr East*, ABD, 1978, 158-159 Nr. 10; Bartl, K., "Balih Valley Survey, Settlements of the Late Roman/Early Byzantine and Islamic Period", Ed. K. Bartl-S. R. Hauser, *Continuity and Change in Northern Mesopotamia From the Hellenistic to the Early Islamic Period, Berliner Beitrage zum Vorderen Orient Band 17*, Berlin, 1996, 33-34 Taf. 31, 12-13.

¹⁰⁷ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, Taf. 44, KTW R23.

¹⁰⁸ Ögüt B., Blömer M., Lange M., Strothenke Koch E., Yaşın, D., "Preliminary Report of the First Season of the 'Land of the Storm God Survey' in Şehitkamil, Gaziantep, Türkiye", *Journal of the Turkish Institute of Archaeology and Cultural Heritage-03*, 2023, Pl. 7, 1 (Orta Çağ).

¹⁰⁹ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 19, 9.

¹¹⁰ Strothenke, E., "Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit", *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016, 405-406.

¹¹¹ Falb, C., "Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien", *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012, Taf. 19, 9.

beyaz katkı maddelerinin olduğu, daha kalın bir cidara sahip olduğu saptanmıştır¹¹². Hamur renkleri genellikle kırmızı, açık kahverengi tonlarından oluşmaktadır. Astar rengi ise kırmızımsı kahverengi ve açık sarı gibi tonlardan oluşmaktadır.

Değerlendirme ve Sonuç:

Çalışma kapsamında ele alınan seramik verilerinin sayısı az olsa da baraj suları altında yok olmuş, büyük olasılıkla gelecek nesillere aktarılamayacak bir merkezin Geç Antik – Erken İslami Dönemine (MS 7. – 8. yüzyıl) ait buluntuların değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda kırsal karakterli yerleşimin söz konusu dönem içerisindeki seramik gruplarını tanıtmak önem arz etmektedir. YNC-3 alanında yapılan kurtarma kazılarında ele geçen seramiklerin bazıları Suriye Bölgesi'ne özgü olduğu düşünülen örneklerdir. Çalışmanın en önemli noktalarından biri bölgede az çalışılmış olan İslami Dönem seramiklerinin tanıtılmasıdır. Ayrıca MS 7. yüzyıl sonrası Orta Fırat Bölgesi'nde yaşanan kaotik ortamın yerleşime ve seramik verilerine nasıl yansıdığını göstermesi açısından önemlidir. Bununla birlikte yapılan bu çalışma Orta Fırat Bölgesi için literatür oluşturmaya açısından da önem arz etmektedir. YNC-3 alanında özellikle Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi'nde görülen ticaret malzemelerinin MS 7. yüzyılda önemini kaybetmiş olması ve herhangi ticaret malzemesi ele geçmemesi yerleşimde ticaretin durduğunu ve yerleşimin önemini kaybettiğini göstermektedir.

Söz konusu dönem içerisinde yaşanan siyasi olaylardan dolayı YNC-3 alanı özellikle Erken Roma ve Geç Roma dönemlerinde üretime yönelik bir yerleşim modeli çizerken MS 7. yüzyıl ve sonrasında yaşanan kaotik ortamdan dolayı küçülmüştür. YNC-3 alanında tespit edilen seramikler göz önünde bulundurulduğunda bu küçülmenin daha çok çiftlik benzeri bir yerleşim modeli sergilediğini desteklemektedir. Ele geçen seramikler ise günlük kullanıma yönelik kaplar ve daha çok yerel olarak düşünülen seramik gruplarından oluşmaktadır. Bunun dışında Sasani seramiklerine rastlanması dönemin siyasi olaylarına dair izler taşıması açısından önemlidir. Genel olarak yerel devetüyü astarlı seramikler özellikle MS 7. yüzyıl başlarından Erken İslami Döneme kadar bölgenin günlük kullanım kaplarını oluşturmuş ve bölgenin seramik pazarlarını domine etmiştir.

Bir diğer grubu *Brittle Ware* oluşturmaktadır. Bu grup özellikle Roma ve Geç Roma dönemlerinde Yenice Höyük'te yoğun olarak kullanılmıştır. Buna bağlı olarak Geç Antik Dönemde de form tipleri devamlılığını sürdürmüştür. Hamur ve astar özellikleri göz önünde bulundurulduğunda ve bölgedeki farklı yerleşimlerde görülen benzer örnekler bu grubun Suriye orjinli olduğunu göstermektedir. Son olarak YNC-3 alanında yapılan kazı çalışmaları ve seramikler verileri, yerleşimin MS 12. yüzyıldan sonra tamamen terk edildiğini göstermektedir.

Teşekkür

Yenice Höyük kazılarında desteklerini esirgemeyen Türk Tarih Kurumu'na ve Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğüne teşekkürlerimi sunarım. Makale konusunu oluşturan seramiklerin yayınlanmasına destek veren Dr. Öğr. Üyesi Makbule EKİCİ BULUT'a teşekkürü borç bilirim.

¹¹² Konrad, M., "Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium", *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001, 75-76.

Kaynakça

Algaze, G., et. al., The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project: Final Report of the Cizre Dam and Cizre-Silopi Plain Survey Areas. *Anatolica* 38, 1-115.

Alizadeh, A., et al., *Ancient Settlement Systems and Cultures in the Ram Hormuz Plain, Southwestern Iran: Excavations at Tall-e Geser and Regional Survey of the Ram Hormuz Area*, Chicago.

Alp, A. O., “A Group of Late Roman Pottery from Harabebezikan Mound in Upper Euphrates (Turkey)”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9/1, 2009, 201-216.

Bartl, K., “Balih Valley Survey, Settlements of the Late Roman/Early Byzantine and Islamic Period”, Ed. K. Bartl-S. R. Hauser, *Continuity and Change in Northern Mesopotamia From the Hellenistic to the Early Islamic Period, Berliner Beiträge zum Vorderen Orient Band 17*, Berlin, 1996, 333-348.

Demir, T., “Oğuzeli – Sacır Suyu Çevresinde Çağlar Boyunca Kayalık Alanların Kullanımı”, Ed.: A. Engin, T. Demir, N.P. Özgüner-Gülhan, *Eski Yakın Doğu’da Taş Ocakları, Heykeltraşlık Atölyeleri ve Yesemek’in Yeri, Yesemek 1. ve 2. Uluslararası Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri*, 2022, 147 – 163.

Dyson, S. L., “Excavations at Dura-Europos”, Final Report IV, 1, 3, *The Commonware Pottery, the Brittle Ware*, New Haven, 1968.

Ekici, M., “Yenice Höyük YNC3 Alanı Zeytinyağı İşliği”, Ed.: T. Demir, M. Ekici, M. Ş. Dinç, Ç. M. Tarhan, *Rıfat Ergeç Armağanı*, 157-172.

Falb, C. “Die unverzierte frühislamische Keramik aus Kharab Sayyar, Nordostsyrien”, *Ausgrabungen Kharab Sayyar Band 1*, Reichert Verlag Wiesbaden, 2012.

Genequand, D., et. al., “Rapport préliminaire des campagnes 2008 et 2009 de la mission archéologique syro-suisse de Qasr al-Hayr al-Sharqi”, *SLSA Jahresbericht 2009*, 177-219.

Grabar, O., et. al., *City in the Desert Qasr al-Hayr East*, ABD, 1978.

Gschwind, M., “Roman pottery from Zeugma: continuity, change and the central Euphrates perspective”, Ed.: R. Ergeç, *International Symposium o Zeugma: From Past to Future*, Gaziantep, 55-69.

Guerin, A., “L’occupation Abbasside de Nasibin, Typologie et chronologie préliminaires de la céramique prospectée en surface”, in: K. Bartl – S. R. Hauser, *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to the early Islamic period, Berliner Beiträge zum Vorderen Orient 17*, Berlin, 1996, 377-400.

Harper, R. “Athis-Neocaesarea-Qasrin-Dibsi Faraj”, Ed. J. C. Margueron, *Le Moyen-Euphrate, Zone de contacts et d’échanges, Actes du colloque de Strasbourg 10-12 mars 1977*, Leiden, 1980, 327-348.

Heidemann, S., “Settlement Patterns, Economic Development and Archaeological Coin Finds in Bilad al-Sham: the Case of Diyar Mudar - The Process of Transformation from the 6th to the 10th Century A.D.”, in: K. Bartl – A. al-R. Moaz, *Residences, Castles, Settlements, Transformation Process from Late Antiquity to Early Islam in Bilad al-Sham, Proceedings of the International Conference held at Damascus, 5.-9. November 2006*, *Orient-Archäologie* 24, Rahden 2009, 493-516.

Höpken, C., et. al., “Ausgewählte Keramik aus dem Heiligtum des Jupiter Dolichenus und der Folgebesiedlung auf dem Dülük Baba Tepesi”, in: E. Winter (Hrsg.), ΠΑΤΡΙΣ ΠΑΝΤΡΟΦΟΣ ΚΟΜΜΑΓΗΝΗ, *Neue Funde und Forschungen zwischen Taurus und Euphrat, Dolichener und Kommagenische Forschungen III*, AMS 60, Bonn 2008, 137-163.

Kenrick, P. M., “Pottery Other Than Transport Amphora”, Ed. W. Aylward, *Excavations at Zeugma vol. II*, California, 2013, 1-81.

Konrad, M., “Der spätrömische Limes in Syrien, Archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium”, *Cholle und in Resafa, Deutsches Archäologisches Institut: Resafa 5*, Mainz, 2001.

Kozbe, G., et. al., *Geç Antik Çağ'da Bir Kırsal Yerleşim Dede Harabeleri*, Gaziantep, 2019.

Kramer, N., *Gindaros: Geschichte und Archäologie einer Siedlung im nordwestlichen Syrien vom hellenistischen bis in frühbyzantinische Zeit*, 2004.

Mackensen, M., *Resafa I, eine befestigte spätantike Anlage vorden Stadtmauern von Resafa*. Mayence.

Northedge, A., “Selected Late Roman and Islamic Coarse Wares”, in: J. Matthers (Hrsg.), *The River Qoueiq, Northern Syria and its Catchment*, BAR 98, Oxford, 1981, 459–471.

Orssaud, D., and Sodini, J. P., “Le ‘Brittle Ware’ dans le Massif Calcaire (Syrie du nord)”, Ed.: C. Bakirtzis, *De Rome à Byzance; de Fostat à Cordoue: évolution des faciès céramiques en Méditerranée (Ve-IXe siècles)*, Actes du VIIe congrès international sur la céramique médiévale en Méditerranée, Thessalonique, 11-16 octobre 1999, Athens, 491-504.

Öğüt, B., et. al., “Preliminary Report of the First Season of the ‘Land of the Storm God Survey’ in Şehitkamil, Gaziantep, Türkiye”, *Journal of the Turkish Institute of Archaeology and Cultural Heritage-03*, 135-177.

Ökse, T., ve Erdoğan, N., *Ilisu Barajı İnşaat Sahası Kurtarma Kazıları III: Roma İmparatorluk Dönemi ve Orta-Yakın Çağ Yerleşmeleri/Salvage Excavations in The Construction Area of The Ilisu Dam III: Romaan Empire Period and Middle-New Ages Sites*, Mardin, 2018.

Özyar, A. et. al., “Tarsus Gözlükule Kazılarında Ele Geçen Erken İslami Dönem Buluntuları Hakkında Bazı Gözlemler”, *Kazı Sonuçları Toplantısı 38/2*, Ankara, 467-484.

Özyar, A., et. al., “Recent Fieldwork at Tarsus-Gözlükule: The Medieval Levels”, Ed.: S.R. Steadman-G. McMahon, *The Archaeology of Anatolia 2: Recent Discoveries (2015-2016)*, Cambridge, 197-226.

Priestman, S. M. N., “Sasanian Ceramics from the Gorgan Wall and Other Sites on the Gorgan Plain”, Ed.: E. W. Sauer, *Persia's Imperial Power in Late Antiquity, The Great Wall of Gorgan and frontier landsapes of Sasanian Iran*, British Institute of Persian Studies Archaeological Monograph Series II, Oxford, 2013, 447-534.

Rekavandi, H. O., et al., “Sasanian Walls, Hinterland Fortresses and Abandoned Ancient Irrigated Landscape: the 2007 Season on the Great Wall of Gorgan and the Wall of Tammishe”, *Iran 46*, 151-178.

Schneider, G., et al., “Some new results of archaeometric analysis of Brittle Wares”, Ed. M. Bonifay-J.C. Trégliat, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean (LRCW 2)*, *Archaeology and Archaeometry 2*, Oxford, 2007, 715-730.

Strothenke, E., “Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit”, *Asia Minor Studien 80*, Bonn, 2016.

Tansu, Y. E., Yücel, Ö., “Eyyubiler Döneminde Ayıntab Ayntab Ayyubids Period”, *Tarihten Günümüze Ayıntab-Gaziantep*, Gazi Kültür A. Ş., 2018, 9-26.

Tosun, M., *Dara (Anastasiopolis) Roma ve Geç Antik Dönem (Parth-Sasani) Seramikleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Tosun, M., Dara'dan (Anastasiopolis) Brittle Ware Çömlekler, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi-* 72, 2021, 91 – 117.

Vela, N. H., and Piéri, D., “Faciès céramiques de la Syrie du Nord protobyzantine”, Ed. G. Charpentier-V. Puech, *Villes et campagnes aux rives de la Méditerranée ancienne Hommages à Georges Tate*, *Topoi, Supplément 12*, 2013, 111-147.

Vokaer, A., “La Brittle Ware byzantine et omeyyade en Syrie du nord”, Ed. M. Bonifay-J.C. Treglia, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry 2* (LRCW 2), Oxford, 2007, 701-714.

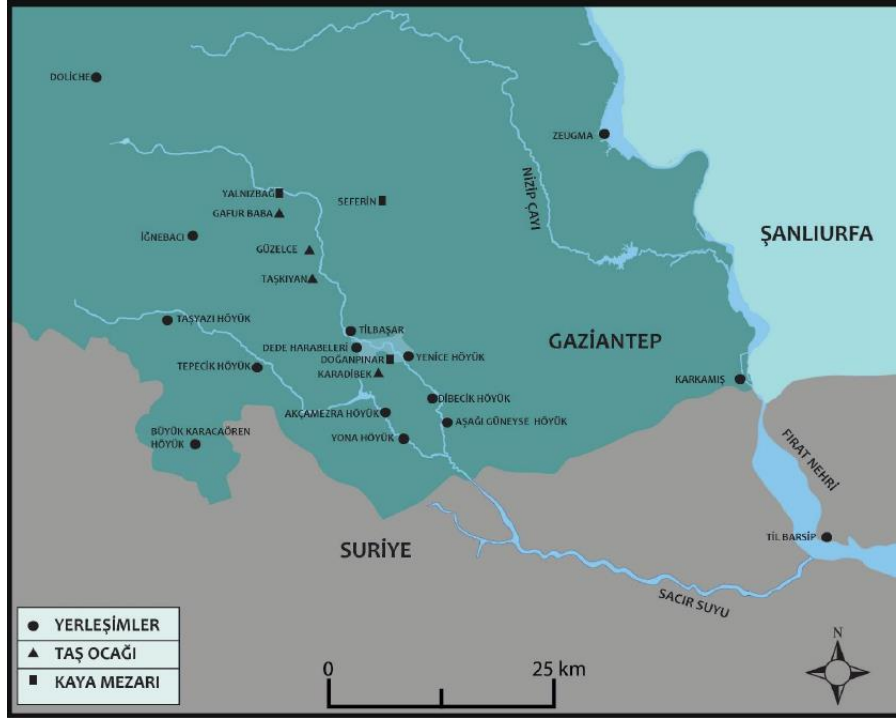
Vokaer, A., “Cooking Wares in Ancient Syria (First to 10 th Centuries AD): Reconstructing the Production Contexts from the Consumption Sites”, *Archaeometry* 52 4, 2010, 605-627.

Vokaer, A., “Cooking in a perfect pot. Shapes, fabric and function of cooking ware in late antique Syria”, Ed.: S. Menchelli, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry. Comparison between Western and Eastern Mediterranean 1* (LRCW 3), Oxford, 2010, 115-129.

Vokaer, A., “La Brittle Ware en Syrie”, *Production et diffusion d’une céramique culinaire de l’époque hellénistique à l’époque omeyyade, Memoires de la Classe des Lettres Fouilles d’Apamee 2*, Brussels, 2011.

Vokaer, A., “Continuity and Changes in Ceramic Production and Exchange in Syria, between the End of the Byzantine and the Beginning of the Early Islamic Periods (6th-9th Century CE)”, Ed. A. Kralidis-A. Gkoutzioukostas, *Proceedings of the International Symposium Byzantium and the Arab World: Encounter of Civilizations (Thessaloniki, 16-18 December 2011)*, Thessaloniki, 483-510.

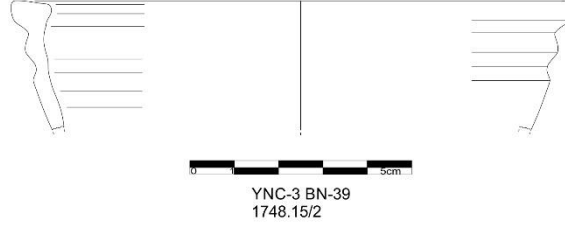
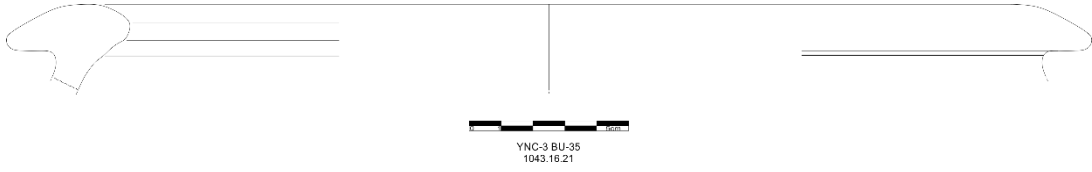
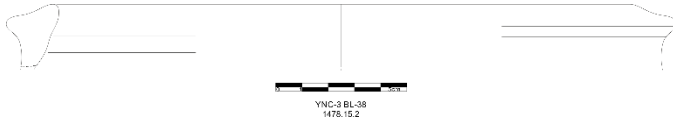
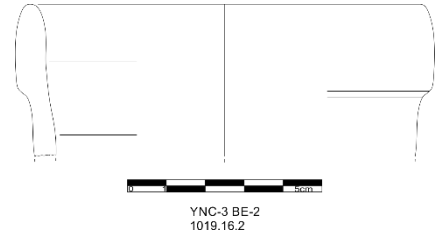
Haritalar

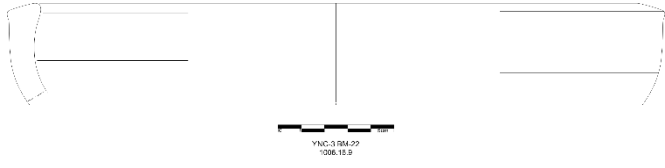
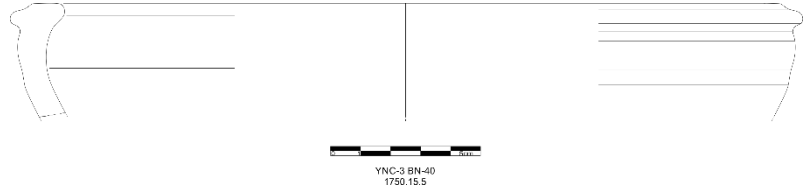
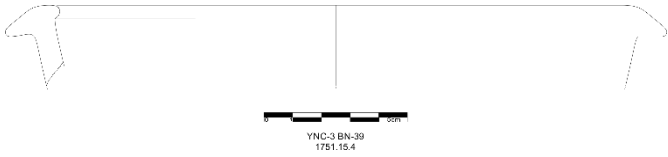
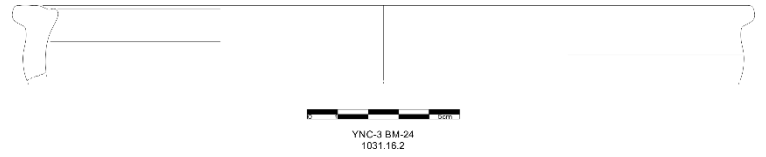
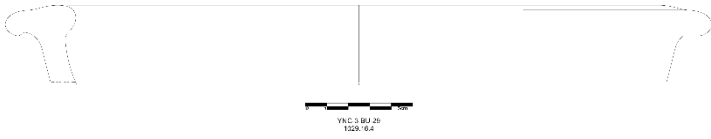
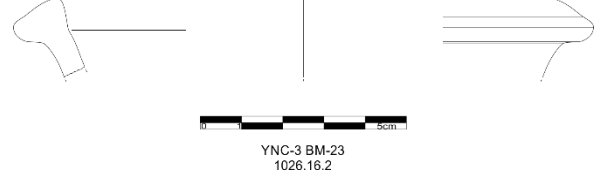
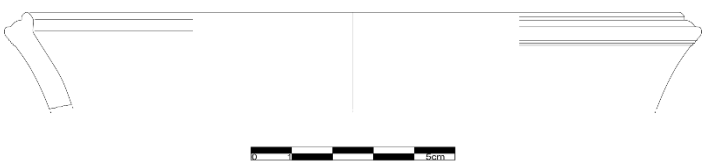

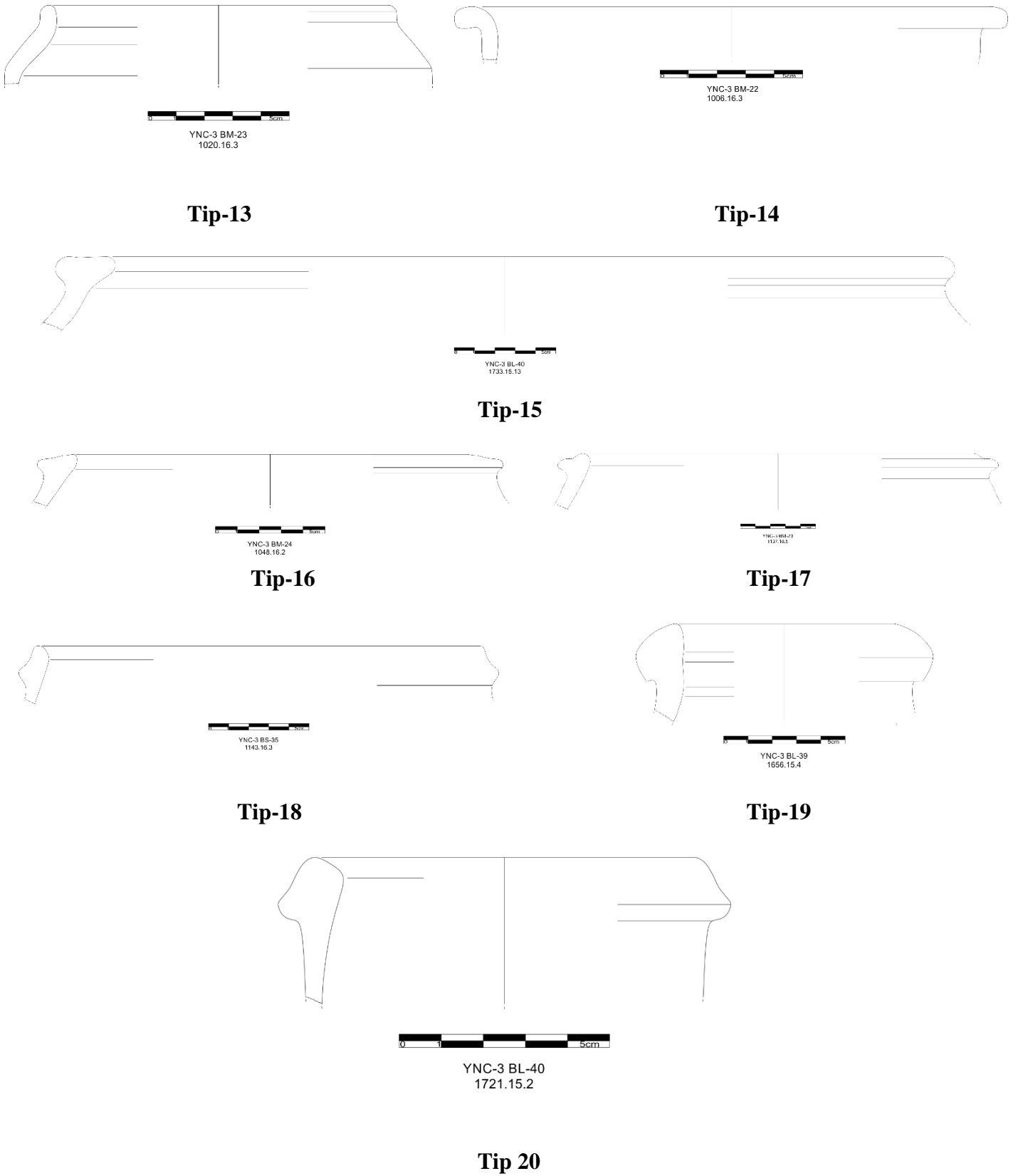
Harita-1: Yenice Höyük Konumu ve Sacır Suyu Vadisi Geç Antik Çağ Merkezleri (Demir 2022, Har. 1)

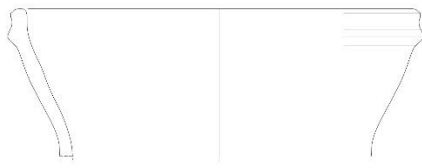
Harita-2: Yenice Höyük YNC-3 Alanında tespit edilen Geç Antik Çağ Antik Çağ seramik örneklerinin benzerlerinin bulunduğu merkezler.

Figürler**Tip-1****Tip-2****Tip-3****Tip-4****Figür-1:** YNC3 Alanında ele geçen Sasani Seramikleri

Tip-5**Tip-6****Tip-7****Tip-8****Tip-9****Tip-10****Tip-11****Tip-12****Figür-2:** YNC3 Alanında ele geçen Devetüyyü/Yerel Kaseler

Figür-3: YNC3 Alanında ele geçen Devetüyü/Yerel Çömlekler

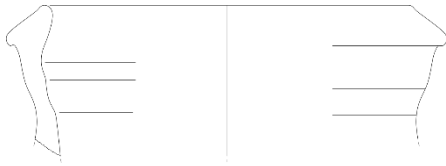
YNC-3 BC-35
1051.16/2

Tip-21

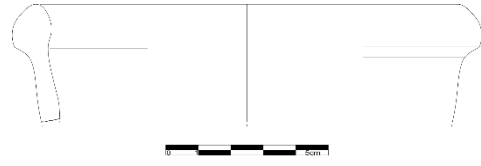
YNC-3 BK-35
1080.16.7

Tip-22

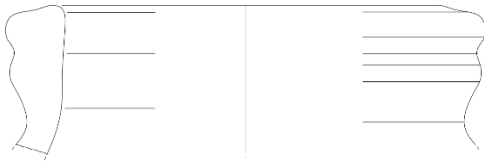
YNC-3 BF-27
1467.15.1

Tip-23

YNC-3 BK-35
1080.16.2

Tip-24

YNC-3 BN-22
1013.16.2

Tip-25

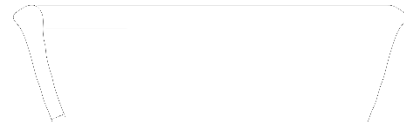
YNC-2 AF-15
1061.18.3

Tip-26

YNC-3 BN-39
1743.15.3

Tip-27

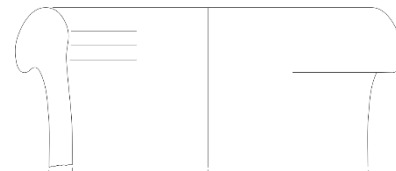
YNC-3 BK-39
1152.16.7

Tip-28

YNC-3 BK-35
1069.16.2

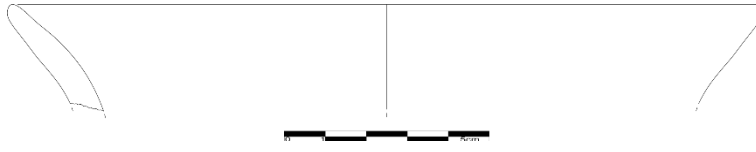
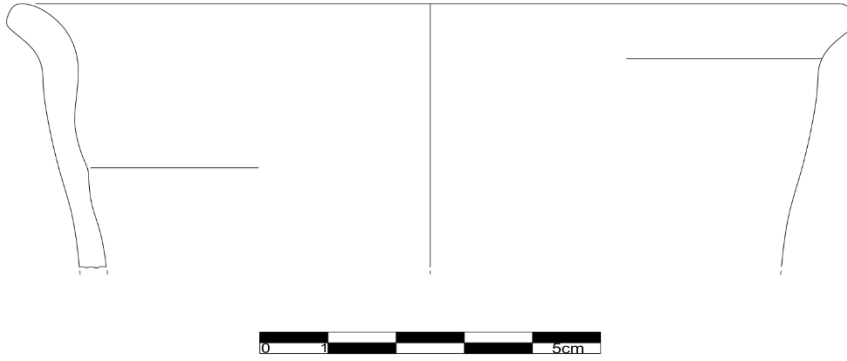
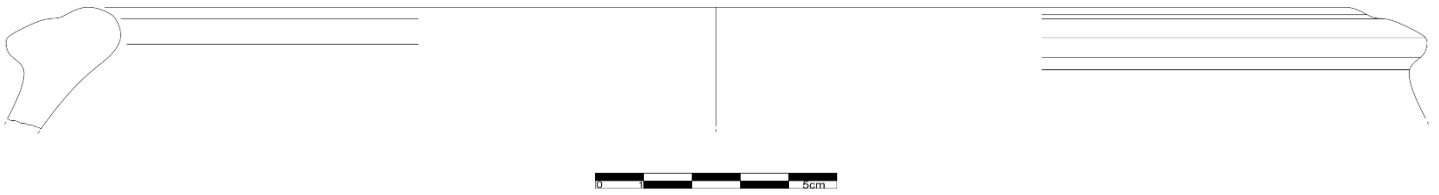
Tip-29

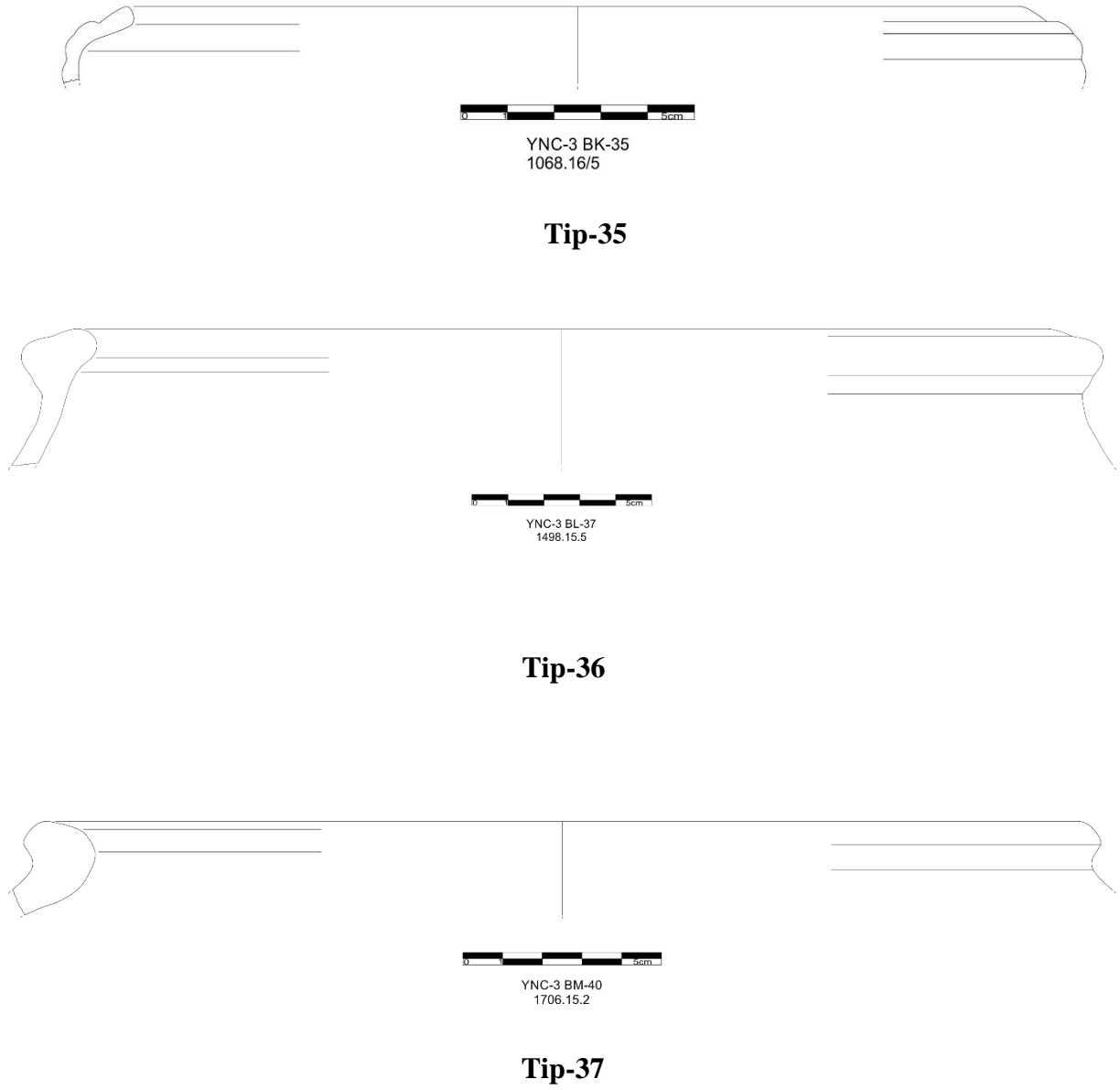

YNC-3 BL-39
1670.15.2

Tip-30

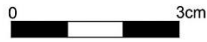
Figür-4: YNC3 Alanında ele geçen Devetüyyü/Yerel Testiler

Tip-31**Tip-32****Tip-33**YNC-3 BO-36
1146.16.2**Tip-34****Figür-5:** YNC3 Alanında ele geçen Brittle Ware Seramikleri

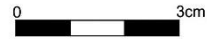

Figür-6: YNC3 Alanında ele geçen Pişirme Kapları

Fotoğraflar

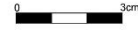
Tip-2

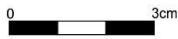
Tip-4

Tip-5

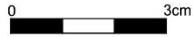
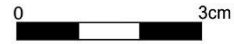
Tip-6

Tip-7

Tip-8

Tip-9**Tip-10****Tip-12****Tip-13****Tip-15****Tip-16**

Tip-17

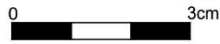
Tip-19

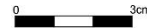
Tip-20

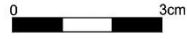
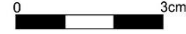
Tip-23

Tip-25

Tip-28

Tip-29**Tip-30****Tip-32****Tip-33****Tip-34****Tip-37**
